

O ETIKI V NOTARIATU

MATEJ MAKOTER ROŽMARIN

Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor, Slovenija
matej.rozmarin@um.si

Poglavje obravnava izbrane vidike etike v notariatu, ki predstavljajo enega ključnih temeljev javnega zaupanja v delo notarjev. Že skozi zgodovinski razvoj latinskega tipa notariata se je izkazalo, da je notar lahko samo zaupanja vredna oseba, ki je tudi osebnostno primerna za opravljanje notarskega poklica. K etično-moralnemu ravnanju notarja usmerjajo predvsem notarska poklicna etika, pa tudi visoka pričakovanja širše javnosti, ki notarja povezuje z visokim ugledom v družbi. Prav zato si mora notar vselej prizadevati, da se bo kot oseba javnega zaupanja, tako v času opravljanja poklica notarja, ko izvršuje naloge in pooblastila, ki so mu bila zaupana, kot tudi zunaj tega, ravnal po etičnih in moralnih načelih, ki obvezujejo ta poklic. Največ pozornosti je namenjeno predstavitvi vloge in vplivu etike na delo notarja kot osebe javnega zaupanja, vplivu etike na vlogo in ravnanje notarja v pravnem prometu ter vlogi, ki jo igra etika, ko gre za imenovanje novih notarjev. V zvezi s tem so predlagane rešitve, kako etiko še tesneje vključiti v zakonodajni okvir slovenskega notariata.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.2.2026.17](https://doi.org/10.18690/um.pf.2.2026.17)

ISBN
978-961-299-182-1

Ključne besede:

notar,
etika,
morala,
pogoji za imenovanje
notarjev,
javno zaupanje v delo
notarja,
notarska poklicna etika,
zaupnost razmerja med
notarjem in stranko,
pojasnilna dolžnost notarja

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.2.2026.17](https://doi.org/10.18690/um.pf.2.2026.17)

ISBN
978-961-299-182-1

Keywords:

notary,
ethics,
morality,
conditions for appointing
notaries,
public trust in the work of
notaries,
notarial professional ethics,
confidentiality of the
relationship, notary's duty
to explain

ETHICS IN THE NOTARIAL PROFESSION

MATEJ MAKOTER ROŽMARIN

University of Maribor, Faculty of Law, Maribor, Slovenia
matej.rozmarin@um.si

This chapter examines selected aspects of ethics in the notarial profession as a cornerstone of public trust. The historical development of the Latin-type notariat shows that a notary must not only be professionally qualified but also personally suited to uphold high ethical standards. Notaries are guided by professional ethics and by the public's expectation that they embody integrity and social responsibility. They must therefore adhere to ethical and moral principles both in exercising their official powers and in their private conduct. The chapter explores the role of ethics in shaping notaries' work as persons of public trust, its influence on their conduct in legal transactions, and its importance in the appointment of new notaries. It also considers relevant case law and offers a comparative perspective on the regulation of ethics in the Croatian notarial profession. Finally, it proposes solutions for strengthening the integration of ethical principles into the Slovenian legislative framework, addressing in particular confidentiality and the duty to provide explanations.

University of Maribor Press

1 Uvod

Notariat je eden najstarejših pravnih poklicev. Tradicija latinskega tipa notariata obstaja vsaj od 10. stoletja naprej, kar je razvidno iz ohranjenih notarskih praktikov z navodili za opravljanje službe notariata.¹ Notar je moral biti, tako rekoč že od nekdaj, zaupanja vredna oseba, ki je prvenstveno, v okviru svojih pooblastil, skrbel za pravno varnost postopkov in svetoval svojim strankam. Zato je še toliko bolj pomembno, kdo lahko nastopa v vlogi notarja in kakšni so pogoji za njegovo imenovanje.

Korenine notariata sicer segajo že v čas starega Rima, ko dokumenti oz. drugi uradni spisi začnejo igrati zelo pomembno vlogo v družbi. Sledi o obstoju pisarjev v javni službi, t. i. *scribae* in zasebnih pisarjev *notarii* pa se prvič pojavijo v Justinijanovi kodifikaciji. Sama beseda notar izhaja iz rimske besede *notarii*, kar je bila oznaka za osebe, ki so hitro pisale. Pojem notariata v današnjem pomenu besede pa izvira iz t. i. *tabelliones*, kakor so se imenovala združenja pisarjev, ki so uživala javni ugled.²

Notar je oseba, ki jo praviloma povezujemo z visokim ugledom v družbi. Oseba, ki nastopa v vlogi notarja, mora tako biti tudi osebnostno in profesionalno primerna za vestno in pošteno opravljanje te službe, hkrati mora slediti še visokim etičnim standardom, za katere si mora pri svojem delu vedno prizadevati.³ Sicer pa že Zakon o notariatu⁴ (ZN) navaja, da je lahko notar samo oseba, ki je vredna javnega zaupanja. Etične standarde so v obliki Kodeksa notarske poklicne etike Notarske zbornice Slovenije (KNPE) slovenski notarji sporazumno sprejeli že leta 1996, s čimer so se tudi zavezali, da se bodo po njih ravnali in spoštovali sprejeta etična načela in pravila kot stanovske dolžnosti ravnanja in vedenja.⁵ To nakazuje, da ima notarska poklicna etika pomemben vpliv na delo notarjev.

Prav tako se od notarja pričakuje, da bo svojo funkcijo izvrševal posebej skrbno, kar je tudi sicer prvo in osnovno temeljno načelo notarske etike, in da bo vedno upošteval pravila lepega vedenja, bontona in spoštoval tako stranke kot tudi vse državne in druge organe, s katerimi posluje. Tako bo nesprejemljivo vedenje notarja,

¹ Holcman, 2020, str. 34.

² Šago, 2021, str. 174.

³ Dežman v Avbelj (ur.), 2019, str. 323.

⁴ Uradni list RS, št. 2/07 – uradno prečiščeno besedilo, 33/07 – ZSReg-B, 45/08, 91/13, 189/20 – ZFRO, 130/22, 49/23 – ZUS-1C in 102/23 – ZFPPIPP-H.

⁵ KNPE, preambula, tretji odstavek.

ki je pri svojem delu žaljiv, pokroviteljski in aroganten do strank ali pa pred njimi celo povzdiguje glas. Prav skozi to obnašanje notarja namreč stranke, ki pridejo z njim v stik, najbolj občutijo etiko, ki izhaja iz temeljnih načel notarske etike.⁶

V tem poglavju monografije je največ pozornosti namenjeno predstavitvi vloge in vpliva etike na delo notarja kot osebe javnega zaupanja, vplivu etike na vlogo in ravnanje notarjev v pravnem prometu ter vlogi etike pri imenovanju novih notarjev. Obravnavan je tudi vidik razlage vloge etike pri imenovanju novih notarjev v sodni praksi ter primerjalnopravni vidik ureditve etike v hrvaškem notariatu. Posebej sta v luči etike obravnavani zaupnost razmerja med notarjem in stranko ter notarjeva pojasnilna dolžnost. Osrednje raziskovalno vprašanje, ki ga naslavlja to poglavje monografije, je, kako institucionalna zasnova notariata kot javne službe in ustavne kategorije v Republiki Sloveniji oblikuje posebne etične zahteve do notarja. Pri tem se poglavje osredotoča predvsem na tri s tem povezane dileme, in sicer na vprašanje, katere institucionalne značilnosti notariata so ključne za razumevanje posebnih etičnih zahtev do notarjev, kako se te značilnosti odražajo v normativnem standardu javnega zaupanja kot pogoja za imenovanje na notarsko mesto in trajne zahteve pri opravljanju notarske službe ter kako se omenjeni standard javnega zaupanja operacionalizira v izbranih dolžnostih notarja, predvsem v zaupnosti razmerja s stranko in v notarjevi pojasnilni dolžnosti.

Poglavje za uvodom v drugem razdelku najprej obravnava splošna etična vprašanja v notariatu. V tretjem razdelku sledi predstavitev sistema notariata v Republiki Sloveniji. Četrty razdelek obravnava postopek imenovanja notarjev v Republiki Sloveniji in pogoje za njihovo imenovanje. V petem razdelku so analizirana stanovska etična pravila notariata in primerjalnopravna ureditev stanovskih etičnih pravil v Republiki Hrvaški. Pogoj javnega zaupanja kot pogoj za imenovanje notarjev je obravnavan v šestem razdelku. Sedmi razdelek podrobneje obravnava zaupnost razmerja med stranko in notarjem, osmi obravnava notarjevo pojasnilno dolžnost, v zadnjem razdelku pa so strnjene zaključne misli.

2 Splošno o etiki v notariatu

Na začetku velja opredeliti pojem etike. Etika izvira iz grške besede *ethikos*, kar pomeni značajan in je izpeljanka iz samostalnika *ethos*, ki v prevodu pomeni običaj oz. značaj. V glavnem jo opredeljujejo trije vidiki: metaetika, ki analizira pomen

⁶ Tičar Bešter, 2015, str. 29.

etičnih načel, še posebej od kod etična načela izvirajo in kako veljajo, normativna etika, ki se ukvarja z iskanjem in proučevanjem standardov, s pomočjo katerih je mogoče določeno ravnanje opredeliti kot (etično) pravilno ali (etično) nepravilno oz. oblikuje pravila, po katerih je mogoče določeno ravnanje opredeliti kot moralno ali nemoralno, ter aplikativna etika, ki se ukvarja s posameznimi problemi, ki so etično oz. moralno sporni.⁷

Etiko lahko v nekem smislu uporabljamo kot izraz za vejo filozofskega študija, ki se ukvarja z moralo, moralnimi problemi in moralnimi sodbami, vključno z vprašanji pravičnosti. Po drugi strani pa se lahko etika opisno nanaša na norme, ki jih imajo posamezniki, skupine ali ustanove pri odzivanju na moralna vprašanja. V obeh primerih gre za bolj ali manj krožno sklicevanje na pojem morale. Tako bi lahko etiko opredelili kot preučevanje norm, ki se nanašajo na to, kako naj se človek obnaša, ali, v smislu širšega grškega izročila, kako naj živi, in sicer z moralnega in ne pragmatičnega ali estetskega vidika.⁸

Za poklic notarja veljajo posebna pravila poklicne etike, podobno kot jih imajo tudi nekateri drugi pravni poklici, na primer odvetniki (odvetniška poklicna etika),⁹ ki se oblikujejo znotraj nekega poklica kot stanovski dogovor. Poklicna pravna etika kot predmet filozofskega preučevanja sodi v podkategorijo uporabne ali praktične etike. Uporabna etika ne preučuje, utemeljuje in kritizira vsebine, vira in statusa splošnih etičnih norm kot abstraktno opravilo, temveč preučuje, kako se te norme lahko uporabljajo, kako jih je treba spremeniti ali kako so celo nepomembne ali škodljive za praktična moralna vprašanja v resničnem življenju. Pri pravnih strokovnjakih, kot so recimo notarji, lahko takšne dileme vključujejo odločitve, s katerimi se soočajo posamezni strokovnjaki, na primer, ali naj prekršijo navodila, da bi ohranili najboljše interese in koristi strank, ali naj zasledujejo nemoralne cilje strank ali uporabijo nemoralno taktiko za doseg ciljev strank ali naj kršijo zaupnost strank, da bi preprečili veliko škodo drugim ali okolju, itd. Takšna vprašanja se po navadi kvalificirajo kot mikroetična vprašanja. Enako pomembna pa so tudi makroetična vprašanja, s katerimi se notarji soočajo kolektivno. Primeri takšnih makroetičnih vprašanj pa bi recimo bili, ali oz. kako najbolje določiti formalna pravila etičnega

⁷ Kranjc, 2016, str. 15.

⁸ Nicolson in Webb, 2000, str. 4–5.

⁹ Gl. Kodeks odvetniške poklicne etike Odvetniške zbornice Slovenije.

ravnanja, kako zagotoviti učinkovit in enakopraven dostop do notarskih storitev, odgovornost notariata do javnosti, ki ji služi, itd.¹⁰

Že v obdobju rimskega prava lahko zasledimo misel *Cicera*: »*In homine turpissimo obsolefiebant dignitatis insignia*«, ki bi se v prevodu glasila »Pri nemoralnem človeku znaki dostojanstva izgubijo svoj sijaj.« *Cicero* tako nakazuje, da je mogoče o dostojanstvu človeka govoriti le takrat, kadar ta s svojim ravnanjem in osebnimi lastnostmi daje svojemu položaju dejansko vsebino in ugled. Tako mora biti notarski položaj nagrada za kakovosti, tudi osebnostne lastnosti osebe, in hkrati obveznost, da se bo nosilec funkcije tudi s svojim prihodnjim ravnanjem izkazal za vrednega svojega položaja.¹¹ Če navedeno apliciramo na opravljanje notarske funkcije, je o notarjevem dostojanstvu mogoče govoriti le takrat, ko pri svojem delu, ne glede na svoj ugled in položaj, postopa strokovno, pravično ter nepristransko in spoštljivo do strank in drugih, s katerimi pride v stik tekom opravljanja notarskega poklica.

V tej luči velja omeniti še francoski rek *Noblesse oblige*, ki poenostavljeno pomeni »plemenitost zavezuje« in nakazuje, da je vsakdo dolžan ravnati v skladu s svojim položajem in ugledom, ki slednjemu pritiče.¹² Tako je tudi notar dolžan ravnati v skladu s svojim položajem in ugledom. V slovenskem pravnem redu namreč velja, da lahko notarsko službo opravlja samo kandidat, vreden javnega zaupanja, zato javnost od notarja pričakuje še toliko večjo zavzetost in verodostojnost pri njegovih ravnanjih in hkrati zavezo, da bo s svojim imenovanjem sprejel tudi vse etične obveznosti.

V zvezi z omenjenim rekom je tudi *Jessup* v svojem delu *Ethics of the Legal Profession* zapisal, da je pravo je dvojni poklic. Ima objektivno in subjektivno fazo. V svoji subjektivni plati ima življenje duha, visoko in vzvišeno etiko, ki je višja od že omenjenega *Noblesse oblige*. Slednje je enakovredno zaobljubi duhovnika v templju pravičnosti. Vključuje podreditev samoodpovednim odredbam in prevlado duha nesebičnega služenja.¹³ V tej luči lahko omenimo tudi razmišljanje *Krajnc*a, ki navaja, da so glavni atributi pravika kot svečenika prava, da ima najprej seveda jasne predstave o tem, kaj je strokovno prav, pri čemer pa se ne sme zadovoljiti samo s pravno pravilnostjo, saj ni vse, kar je dovoljeno, tudi pošteno. V obravnavanem torej

¹⁰ Nicolson in Webb, 2000, str. 5.

¹¹ Krajnc, 2014, str. 141.

¹² Krajnc, 2010, str. 32.

¹³ Jessup, 1922, str. 16.

ne gre zgolj za vedenje, kaj je veljavno pravo, marveč tudi za zavedanje, kaj je prav. Četudi je tisto, kar je prav, morda v nasprotju z veljavnim pravom, je dolžnost pravnika, da si prizadeva preprečiti krivico in doseči, da se ne bi zgodilo tisto, kar je morda po pravu prav, pa ni tudi pravično. Delo pa naj pravnik opravlja tudi dostojanstveno, pri čemer je o dostojanstvu mogoče govoriti, če pravnika poleg osebne neoporečnosti odlikujejo strokovnost, neodvisnost, nepodkupljivost in zavezanost idealu pravičnosti.¹⁴ Če slednje primerjamo z določbami v nacionalnem pravnem redu, ugotovimo, da zelo podobno, torej dostojno opravljanje notarske službe, zahteva tudi ZN, po katerem morajo biti notarji kot osebe javnega zaupanja pri svojem delu pošteni, vestni in delovati v skladu s predpisi, delovati neoporečno ter s svojim delom varovati ugled notariata.

Notar uživa tudi določeno avtoriteto. Kot oseba javnega zaupanja mora v postopku s strankami biti neodvisen, pri čemer pa ravno neodvisnost, ki je povezana z ustrežno stopnjo strokovnosti, spoštovanjem zakonitosti in funkcionalno avtoriteto notarja, pogojuje obstoj javnega zaupanja. Ravno v zaupanju javnosti v delo notarjev je namreč temelj notarske dejavnosti.¹⁵

Ugled notariata pa se ne varuje zgolj in izključno ob opravljanju sodniške funkcije, marveč tudi v zasebnem življenju, zato lahko trdimo, da je opravljanje notarske funkcije ne samo golo opravljanje službe, temveč način življenja, s katerim si notarji v javnosti ustvarjajo spoštovanje in krepijo integriteto ter s svojim ravnanjem in dejanji sledijo vrednotam, ki krepijo zaupanje javnosti v pravo in pravno državo.

3 Sistem notariata v Republiki Sloveniji

Notariat je v Republiki Sloveniji ustavna kategorija. Urejen je v drugem odstavku 137. člena Ustave Republike Slovenije¹⁶ (Ustava RS), ki določa, da je notariat javna služba, ki jo ureja zakon. To nakazuje, da predstavlja notariat javno službo, katere delovno področje in pooblastila določa ZN.

Z določbo 137. člena je Ustava RS postavila temelj za ponovno uvedbo latinskega notariata v Sloveniji. Ta je bil ustanovljen leta 1994 s sprejetjem ZN. Že v uvodu tega poglavja monografije je bilo omenjeno, da notar spada med najstarejše

¹⁴ Kranjc, 2016, str. 15.

¹⁵ Rijavec, 1994, str. 858–876.

¹⁶ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99, 75/16 – UZ70a in 92/21 – UZ62a

pravniške poklice, pri čemer je bila skozi njegov razvoj glavna vloga zagotavljanje pravne varnosti strank v njihovih razmerjih. V Republiki Sloveniji je torej zakonodajalec uredil notariat po vzoru latinskega tipa notariata. Mednarodna zveza latinskega notariata, katere članica je tudi Notarska zbornica Slovenije (NZS), je sprejela definicijo latinskega notariata, in sicer: »Latinski notar je poklicni pravnik, ki na podlagi javnih pooblastil od strank sprejema njihove izjave volje, jih zapisuje v pravni obliki in o njih izdaja ustrezne listine, ki jim podeli tudi značaj javne listine. Originale teh listin hrani in izdaja overjene prepise. K njegovim nalogam spada tudi javno potrjevanje dejstev.«¹⁷ Notar ima tako dejavno vlogo v vseh državah latinske unije, pri čemer ima v glavnem dvojno vlogo, svetuje strankam kot poklicni pravnik in sestavlja listine kot uradnik.¹⁸

Ustava RS je torej notariat zasnovala kot javno službo, s čimer je utemeljila, da notar ne nastopa zgolj kot ponudnik pravnih storitev na trgu, saj je notarska dejavnost usmerjena, med drugim, tudi v zagotavljanje pravne varnosti in zanesljivosti pravnega prometa. Prav zaradi pomembne vloge, ki jo ima notar v pravnem prometu, se v državah latinskega tipa notariata zasledujejo skupne značilnosti, ki se praviloma odražajo prav v pojmovanju notariata kot javne službe¹⁹ in specifičnih etičnih zahtevah, ki so neposredni produkt omenjenega. Te značilnosti zadevajo predvsem notarjeva pooblastila, način in postopek imenovanja ter omejeno število notarskih mest. Prav sistem imenovanja in omejeno število notarskih mest predstavljata omejitev dostop do notarskega poklica, saj ustvarjata položaj, ki od kandidatov terja višji standard integritete in odgovornosti. Posebno težo notariatu daje tudi njegova preventivna funkcija, saj notar s svojo intervencijo preprečuje morebitne kršitve pravic ter s tem zmanjšuje možnost sporov in obremenitev sodišč oz. drugih državnih organov. Zastavljeni ustavno-institucionalni okvir notariata tako legitimira strožje etične zahteve, ki pomagajo ohranяти in krepiti zaupanje javnosti v delo in ugled notariata. V nadaljevanju so v luči navedenega posebej predstavljeni prav standard javnega zaupanja kot pogoj za imenovanje na notarsko mesto, notarjeva pojasnilna dolžnost in posebna zaupna narava razmerja med notarjem in stranko.

¹⁷ Rijavec v Podgoršek (ur.), 2024, str. 35–36.

¹⁸ Wagner, 1995, str. 3.

¹⁹ Vogrinec v Podgoršek (ur.), 2024, str. 116.

4 Na kratko o pogojih in postopku imenovanja notarjev v Republiki Sloveniji

ZN v določbi 8. člena²⁰ določa devet omejitvenih pogojev za imenovanje notarja, pri čemer jih je osem subjektivne narave, eden, in sicer obstoj opreme in prostorov za opravljanje notarskega poklica, pa objektivne narave. Preverjanje izpolnjevanja vstopnih pogojev izvaja ministrstvo za pravosodje. Postopek imenovanja notarja je pri tem mogoče razvrstiti v tri faze, in sicer fazo ugotavljanja izpolnjevanja vstopnih pogojev, fazo preverjanja strokovne usposobljenosti ter fazo izbire.

Minister za pravosodje lahko izbira samo med kandidati, ki izpolnjujejo zakonske pogoje za imenovanje iz 8. člena ZN, katerih izpolnjevanje se ugotavlja s pomočjo dokazil, ki jih kandidat priloži prijavi.²¹ Velja sicer, da mora kandidat izpolnjevati zakonske pogoje že ob prijavi na prosto notarsko mesto, ki jo je mogoče vložiti vse do poteka razpisnega roka, ne pa šele v izbirnem postopku ali celo z dnem izbire oz. imenovanja na notarsko mesto, saj komisija v izbirnem postopku teh pogojev več ne preverja. Izbirni postopek je namreč namenjen preverjanju strokovne usposobljenosti kandidatov, ki so izpolnili razpisne pogoje, ponovno pa se preveri le še pogoj zaupanja vrednega kandidata. Ta pogoj je edini iz 8. člena ZN, pri katerem se upošteva morebitna kasnejša sprememba okoliščin, ki vplivajo na ugotovitev o njegovem izpolnjevanju.²²

²⁰ Določba 8. člena ZN določa, da je za notarja lahko imenovan samo nekdo, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

1. da je državljan Republike Slovenije ali druge države članice Evropske unije ali Evropskega gospodarskega prostora ali državljan Švicarske konfederacije ali države članice Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (pri čemer je ob pogoju pravne in dejanske vzajemnosti lahko imenovan za notarja tudi državljan države, ki ni članica Evropske unije ali Evropskega gospodarskega prostora ali ni državljan Švicarske konfederacije ali države članice Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj),
2. da je poslovno sposoben in ima splošno zdravstveno zmožnost,
3. da ima v Republiki Sloveniji pridobljen strokovni naslov univerzitetni diplomirani pravnik ali strokovna naslova diplomirani pravnik (UN) in magister prava oziroma je v tujini končal primerljivo izobraževanje s področja prava, ki se dokazuje s tujo listino o izobraževanju in priloženim mnenjem o izobraževanju ali z odločbo o priznavanju izobraževanja za namen zaposlovanja ali z odločbo o nostrifikaciji,
4. da je opravil pravniški državni izpit,
5. da ima pet let praktičnih izkušenj na pravniških delih po opravljenem pravniškem državnem izpitu, od tega najmanj eno leto pri notarju, na sodišču, pri odvetniku, na državnem tožilstvu ali pri državnem odvetništvu (slednje izpolnjuje tudi oseba, ki je pravniško delo opravljala pri notarju, sodišču, odvetniku oziroma organu s funkcijami državnega odvetništva v tuji državi, če je takšno delo koristno za usposobljenost, ki jo zahteva opravljanje notariata v Republiki Sloveniji, oz. oseba, ki je redni ali izredni profesor civilnega prava),
6. da je vreden javnega zaupanja za opravljanje notariata,
7. da aktivno obvlada slovenski jezik,
8. da ima opremo in prostore, ki so potrebni in primerni za opravljanje notariata,
9. da še ni dopolnil 64 let.

²¹ Gl. 10.a člen ZN.

²² VSRS sodba I Up 1/2021, ECLI:SI:VSRS:2021:I.UP.1.2021.

V zvezi s omejitvami in pogoji za imenovanje notarjev velja izpostaviti točko c. 25. člena Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah²³ (MPDPP), ki določa, da ima vsak državljan brez kakršnekoli v 2. členu MPDPP²⁴ omenjene diskriminacije in brez nerazumnih omejitev pravico in možnost biti pod enakimi splošnimi pogoji sprejet v javne službe svoje države.

Ustavno sodišče RS je glede pogojev za imenovanje notarjev v ZN izpostavilo, da določba 49. člena Ustave RS navaja, da mora biti vsakomur pod enakimi pogoji dostopno vsako delovno mesto. Pri tem gre v primeru določitve omejitvenih pogojev za poklic notarija za sorazmerno omejitev te pravice, saj je notariat javna služba, ki skrbi za varnost v pravnem prometu. Tako sme zakonodajalec določiti objektivne in tudi subjektivne omejitvene pogoje, kot so na primer osebne značajske lastnosti oz. osebna primernost, ki daje določena jamstva za pošteno in vestno izvrševanje javne službe ter preprečuje zlorabo poklica na račun strank, saj naj bi tako poklic opravljale samo osebe, ki so tudi značajske primerne, da se jim zaupa zagotavljanje varnosti v pravnem prometu. Od notarija se torej zahteva vestnost in pošteno ravnanje. Omenjene zahteve ZN konkretizira v obliki generalne klavzule, ki uokvirja splošno sprejete vrednostne predstave, ki pa se konkretizirajo v posameznem primeru, tako da ne gre za zaključen katalog vrednosti, temveč se njihova vsebina napolnjuje s prakso. Omejitveni pogoji za zasedbo notarskega mesta morajo sicer biti določeni na način, ki omogoča njihovo sodno preverjanje, saj odločitev o tem, ali oseba izpolnjuje z zakonom določene pogoje za opravljanje službe, pomeni odločitev o njeni pravici.²⁵

Največ pozornosti je namenjeno pogoju iz 6. točke prvega odstavka 8. člena ZN, tj. pogoju, da je oseba za opravljanje notariata vredna javnega zaupanja.

5 Stanovska etična pravila notariata

Pogoj javnega zaupanja, ki ga mora izpolnjevati oseba, ki opravlja funkcijo notarija, je mogoče izgubiti z ravnanjem in obnašanjem, ki sicer nima znakov kaznivega dejanja, a je v nasprotju z zahtevami, ki jih zakon ali etika nalagata notarju.²⁶ Notarji

²³ Uradni list RS, št. 35/92 – MP, št. 9/92.

²⁴ Prvi odstavek 2. člena MPDPP: Države pogodbenice tega Pakta se zavezujejo, da bodo spoštovale in vsem ljudem, ki so na njihovem ozemlju in pod njihovo pristojnostjo, zagotovile v tem Paktu priznane pravice, brez razlikovanja glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno poreklo, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino.

²⁵ USRS odločba U-I-344/94, ECLI:SI:USRS:1995:U.I.344.94.

²⁶ Rijavec v Šturm (ur.), 2002, str. 945.

NZS so KNPE sporazumno sprejeli 13. 4. 1996 in s tem položili temelje notarske poklicne etike v slovenskem pravnem redu. S sprejetjem kodeksa so se notarji zavezali, da se bodo pri opravljanju svojega poklica ravnali po teh pravilih in načelih ter da bodo s svojim ravnanjem zagotavljali ugled notarskega poklica in javno zaupanje vanj.²⁷

KNPE definira najpomembnejša etična načela, ki so ključna za opravljanje notarskega poklica. Kot prvo in najpomembnejše načelo navaja, da je notar oseba javnega zaupanja, ki naj opravlja svoj poklic s posebno skrbnostjo. Sledijo neodvisnost in nepristranost, nezdržljivost s posli, ki niso združljivi s častjo, ugledom in neodvisnostjo, poklicna tajnost oz. zaupnost razmerja med notarjem in njegovimi strankami ter odnos do strank, poklicnih kolegov ter do državnih in drugih organov. Sledi še poseben del temeljnih načel, ki pa so namenjena organizaciji poslovanja in izobraževanju ter izpopolnjevanju znanja.

Preambula KNPE še navaja, da se lahko načela in pravila notarske poklicne etike tudi stalno spreminjajo in izpopolnjujejo, notarji pa naj si prizadevajo, da bodo pri svojem delu spremljali etična vprašanja in da bodo vnašali vedno nove in popolnejše etične prvine.²⁸ To nakazuje, da je notarska poklicna etika dinamičen pojem, ki se mora prilagajati tudi potrebam časa.

Določbe o pravilih pri organizaciji poslovanja prav tako niso zanemarljive, saj morajo stranke, ko obiščejo notarsko pisarno, vedeti in že iz urejenosti notarske pisarne in zaposlenih razbrati, da je v pisarni red in medsebojno spoštovanje, tako med zaposlenimi kot tudi do strank. Prav to že ob vstopu v pisarno nakazuje, da se v dotični notarski pisarni dosledno spoštujejo tudi temeljna etična načela.²⁹

KNPE ZN posebej ne omenja. NZS ima podobno kot druge stanovske organizacije, na primer Komisija za etiko pri Odvetniški zbornici Slovenije, za etične dileme predviden posebni organ, in sicer Komisijo za etična vprašanja (KEV). Natančneje delovanje KEV pri NZS ureja Pravilnik o delovanju Komisije za etična vprašanja³⁰ (Pravilnik), ki ga je 8. 4. 2019 na svoji seji sprejel Izvršni odbor NZS.

²⁷ Gl. Preambulo KNPE.

²⁸ Prav tam.

²⁹ Tičar Bešter, 2015, str. 30.

³⁰ Pravilnik je dostopen na spletni strani NZS (Pravilnik o delovanju komisije za etična vprašanja - neuradno prečiščeno besedilo(2).docx).

Pravilnik v določbi 2. člena določa, da KEV obravnava zadeve, ko notar ne ravna v skladu z načeli in pravili KNPE, če to ne predstavlja disciplinske kršitve. S tem je Pravilnik razmejil pristojnosti med KEV in disciplinskimi organi pri NZS. O obravnavani zadevi mora komisija izdelati pisno mnenje. Če se s podanim mnenjem KEV notar ne bi strinjal, lahko poda pritožbo na Častno razsodišče pri NZS, zoper odločitev katerega ni predvidene pritožbe.³¹ Niti KNPE niti Pravilnik pa ne omenjata, ali sme komisija notarja opozoriti ali ga poučiti o primernem ravnanju, če bi bila ugotovljena kršitev določb kodeksa. Določata zgolj, da KEV pripravi pisno mnenje, pri čemer torej ne predvidevata pouka ali opozorila. Za primerjavo, Kodeks odvetniške poklicne etike v določbi 6. člena izrecno navaja, da lahko etična komisija sporoči odvetniku svoje mnenje ter ga lahko tudi pouči ali opozori, kako naj bi ravnal, če ugotovi, da je odvetnik ravnal v nasprotju z določbami kodeksa.³²

Kot zanimivost velja izpostaviti pravno ureditev stanovskih etičnih pravil notariata na Hrvaškem. Natančneje gre za določbo 12.a člena Zakona o javnem bilježništvu³³ (ZJB), v kateri je v prvem odstavku eksplicitno določeno, da morajo notarji tako pri opravljanju notarske službe kot tudi v svojem prostem času spoštovati kodeks notarske etike, ki določa načela in pravila njihovega ravnanja, z namenom varovanja ugleda notarske službe.³⁴ Z navedeno določbo je hrvaški ZJB eksplicitno poudaril pomen etičnih načel v notariatu. Zakonska določba je še posebej izpostavila, da morajo notarji slediti etičnim načelom tudi izven svojega delovnega časa oz. ko torej ne opravljajo funkcije notarja. Z navedeno določbo so dobila etična pravila, vsebovana v kodeksu notarske etike, normativno naravo. V slovenskem ZN podobne določbe ni mogoče zaslediti. Kršitev določb KNPE pa ni opredeljena niti kot disciplinska kršitev. Vsled navedenega bi bilo zato smiselno razmisliti o vključitvi podobne določbe tudi v slovenski pravni red in s tem etična pravila iz kodeksa notarske poklicne etike povzdigniti na raven zakonskih pravil.

6 Pogoj javnega zaupanja

Med pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki kandidira za zasedbo notarskega mesta, je tudi, da je kandidat vreden javnega zaupanja za opravljanje notariata (6. točka prvega odstavka 8. člena ZN). Zakon sicer zahteva, da je kandidat vreden javnega zaupanja, določa z negativno definicijo.

³¹ Gl. 6. člen Pravilnika.

³² Gl. 6. člen Kodeksa odvetniške poklicne etike OZS.

³³ NN, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22.

³⁴ Gl. 12.a člena ZJB.

V petem odstavku 8. člena ZN je ta pogoj razčlenjen s tremi elementi, izpolnitev kateregakoli izmed njih pa privede do ugotovitve, da oseba pogoja ne izpolnjuje. Ti trije elementi so: a) pogoja ne izpolnjuje tisti, za katerega je na podlagi dosedanjega dela, ravnanja ali obnašanja utemeljeno sklepati, da notarskega poklica ne bo opravljal strokovno, pošteno, ali b) da kot notar ne bo varoval ugleda notarskega poklica ter nepristranskosti, ali c) kdor je bil obsojen za kaznivo dejanje, zaradi katerega je moralno nevreden za opravljanje notariata, dokler se kazenska sankcija po zakonu ne izbriše. Jezikovna razlaga zakonske določbe še pokaže, da so navedeni elementi določeni alternativno, torej za neizpolnjevanje pogoja iz 6. točke prvega odstavka 8. člena ZN zadošča že katerikoli izmed njih.³⁵ Izpolnjevanje pogoja javnega zaupanja in pogoja strokovne usposobljenosti preverja posebna komisija, ki jo imenuje minister za pravosodje.

Pogoj moralne vrednosti za opravljanje poklica notarja in varovanje notariata kot javne službe in javnega zaupanja vanj mora izpolnjevati vsak, ki opravlja javno službo notariata. To je še toliko pomembnejše, saj se presoja osebnostna primernost in vestnost ter poštenje tistega, ki mu je poverjena skrb za varnost pravnega prometa. Pogoj moralne vrednosti sicer mora izpolnjevati tako kandidat, ki se še lote poteguje za notarsko mesto, kot tudi oseba, ki že nastopa v vlogi notarja, in sicer ves čas opravljanja tega poklica. Moralna vrednost pa se ne zrcali zgolj v obliki določenih osebnostnih značilnosti kot na primer osebna urejenost, spodobno vedenje in izražanje, korektnost do strank, odsotnost pokroviteljskega odnosa v razmerju do strank ipd., temveč se konkretizira tudi v obliki vrednot kot na primer strokovnost, poštenost, nepristranskost in ugled, ki se torej ugotavljajo na podlagi dosedanjega dela in obnašanja.³⁶

Zanimiva je še primerjava obravnavanega pogoja moralne vrednosti za opravljanje notarskega poklica s pogoji za opravljanje poklica sodnika ali odvetnika, saj se tudi v zvezi s temi poklici pojavljajo pogoji, ki jih mora oseba izpolnjevati, če želi opravljati funkcijo sodnika ali odvetnika. V zvezi s kriteriji za opravljanje sodniške službe je sicer Vrhovno sodišče RS že pojasnilo, in sicer, ko je bila za notarko izbrana kandidatka, ki je pred tem opravljala funkcijo sodnice, da že s tem, da izbrana kandidatka opravlja sodniško službo, v kateri je na podlagi pozitivne ocene sodniške službe celo napredovala, po podatkih spisov pa ni bila obsojena za kaznivo dejanje,

³⁵ VSRS sodba I Up 56/2019, ECLI:SI:VSRS:2019:I.UP.56.2019.

³⁶ Vogrinec v Podgoršek, 2024, str. 120.

zaradi katerega bi bila moralno nevredna za opravljanje notariata, izpolnjuje pogoj iz petega odstavka 8. člena ZN, saj kriteriji za izpolnitev pogoja iz 6. točke prvega odstavka 8. člena ZN ne morejo biti višji od kriterijev za ugotavljanje pogojev za opravljanje sodniške službe.³⁷

Pogoje za opravljanje sodniške službe sicer podrobneje ureja Zakon o sodniški službi³⁸ (ZSS), ki v zvezi s pogojem osebnostne primernosti določa, da ni osebnostno primeren za opravljanje sodniške funkcije tisti, ki sodniške funkcije ne opravlja strokovno, pošteno in vestno ali ne varuje sodniškega ugleda, nepristranskosti in neodvisnosti sojenja oz., za katerega je na podlagi dosedanjega dela, ravnanja in obnašanja utemeljeno sklepati, da ne bo tako ravnal. Pri tem mora sodnik pri uresničevanju svojih pravic vselej ravnati tako, da varuje nepristranskost in neodvisnost sojenja ter ugled sodniške službe.³⁹

ZSS tako kot eno temeljnih kvalitiet, ki mora spremljati sodnika od začetka do konca njegovega službovanja in celo po koncu službovanja, zahteva primerno osebnostno integriteto. Kandidat za sodnika mora v primerjavi s pogojem osebnostne primernosti za zasedbo poklica notarja izpolnjevati najvišje standarde osebne integritete in primernosti. Iz navedenega izhaja, da se naj lastnosti, ki se pri sodniku presojajo kot izraz njegove osebnostne integritete, ob upoštevanju podobnega zakonskega določila, odražajo tudi v osebnostni integriteti notarja in s tem pri presoji, ali je kandidat moralno vreden oz. nevreden opravljanja notarskega poklica.⁴⁰

Če primerjamo pogoje osebnostne primernosti za nastop notarske službe z določbami glede pogojev za nastop odvetniške službe, Zakon o odvetništvu⁴¹ (ZOdv) v določbi drugega odstavka 11. člena določa, da je pri zastopanju stranke odvetnik dolžan ravnati vestno, pošteno, skrbno ter po načelih odvetniške poklicne etike. V Kodeksu odvetniške poklicne etike je nato v določbi 8. člena navedeno, da naj odvetnik pri svojem delu skrbi, da ohrani osebno čast in čast odvetniškega poklica. Navedeno velja tudi za življenje in delo, ko ne opravlja odvetniške dejavnosti, s čimer naj se varuje, da ne škoduje ugledu odvetništva. Določba 9. člena nato še nadaljuje, da se naj odvetnik odlikuje v načelnosti in v trdni obrambi ustavnih

³⁷ VSRS sodba I Up 617/2008, ECLI:SI:VSRS:2009:I:UP.617.2008.

³⁸ Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 91/09, 33/11, 46/13, 63/13, 69/13 – popr., 95/14 – ZUPPJS15, 17/15, 23/17 – ZSSve, 36/19 – ZDT-1C, 34/23 – odl. US, 76/23 in 57/25 – ZF.

³⁹ Gl. 2. člen ZSS.

⁴⁰ Vogrinec v Podgoršek, 2024, str. 121.

⁴¹ Uradni list RS, št. 18/93, 24/96 – odl. US, 24/01, 54/08, 35/09, 97/14, 8/16 – odl. US, 46/16, 36/19 in 130/22.

svoboščin ter zakonskih pravic in koristi svojih strank. Pri opravljanju svojih nalog naj uživa zaupanje svojih strank, pa tudi sodnih in drugih družbenih organov, pri katerih jih zastopa ter uveljavlja njihove pravice in koristi. Zato naj bi si odvetnik prizadeval, da si to zaupanje pridobi, ga utrjuje in z nobenim dejanjem ne omaje.⁴² Glede odvetniškega poklica je tako mogoče razbrati nekoliko drugačno formulacijo o primernem ravnanju in vedenju oz. osebnostni primernosti. Temu sicer botruje tudi drugačna vloga odvetnika v postopku, saj odvetnik pri svojem delu prvenstveno zasleduje interese stranke, ki jo v postopku zastopa. Nasprotno je notar tisti, od katerega že zakon zahteva nepristranskost in skrb za interese vseh strank postopka. Hkrati odvetniku tudi ni poverjena skrb za varnost pravnega prometa, kot je to določeno za notarja. Na tem mestu je treba opozoriti še na eno razliko. Notar pri svojem delu vedno nastopa v svojem imenu in za svoj račun, medtem ko odvetnik pri svojem mandatnem zastopanju nastopa v svojem imenu za tuj račun.⁴³

Ministrstvu za pravosodje je v določbi 8.a člena ZN omogočeno, da v postopku imenovanja notarja, ko ugotavlja izpolnjevanje pogoja javnega zaupanja, pridobi podatke o pravnomočno izrečenih disciplinskih sankcijah in druge podatke, pomembne za preverjanje tega pogoja, iz evidenc, v katerih se obdelujejo podatki o pravnomočno ugotovljeni disciplinski odgovornosti.⁴⁴

Kot zanimivost velja izpostaviti ureditev pogoja javnega zaupanja v avstrijskem Notariatsordnungu⁴⁵ (avstrijski notarski red; aNO). V določbi 2. točke prvega odstavka par. 6 je kot pogoj za imenovanje na notarsko mesto predpisano častno preteklo življenje (nem. ehrenhaftes Vorleben). Častno preteklo življenje je pravzaprav vzvišen, plemenit cilj, vendar v literaturi ni mogoče najti njegovih oprijemljivih opredelitev. Iz tega izhaja, da spodnjo mejo predstavlja tisto, kar aNO sam šteje kot zavržno. Konkretno so to razlogi po tretjem odstavku par. 117a, ob katerih je torej mogoče zavrniti vpis v register notarskih kandidatov. Pri presoji častnega preteklega življenja je odločilen celoten dosednji življenjski cikel osebe, tako poklicni kot nepoklicni. Oceniti je torej treba, kakšne potencialne učinke ima kandidatovo preteklo in trenutno ravnanje na čast in dostojanstvo notarskega stanu. Pri tem pogoj nekaznovanosti praviloma predstavlja pomembno izhodišče, vendar sam po sebi ni nujno zadosten, saj se tudi ob izpolnjevanju formalne nekaznovanosti

⁴² Gl. 8. in 9. člen Kodeksa odvetniške poklicne etike Odvetniške zbornice Slovenije.

⁴³ Dežman v Avbelj (ur.), 2019, str. 322.

⁴⁴ Gl. 8.a člen ZN.

⁴⁵ RGBL. Nr. 75/1871, idF BGBl. I Nr. 25/2025.

lahko v določenih primerih zgodi, da pogoj častnosti kljub temu umanjka. V zvezi s tem so tako relevantne predvsem ugotovitve, ki izhajajo iz dejanskega stanja sodbe, pri presoji pa ni odločilno, kakšne so bile konkretne pravne posledice, ali je torej prišlo do obsodilne sodbe, zato zastaranje ali morebitna pomilostitev ne preprečujejo sklepanja o pomanjkanju častnosti na podlagi ugotovljenih dejstev v sodbi. V tesni zvezi s častnim preteklim življenjem je tudi pogoj, da je kandidat vreden zaupanja, kot izhaja iz določbe tretjega odstavka par. 117a aNO. To je kot temeljni pogoj treba presojati tudi onkraj poklicne dejavnosti. Pri tem je treba upoštevati celotno sliko morebitnih kršitev oz. prekrškov kandidata, zlasti njihovo težo, število in morebitno ponavljanje, saj ti elementi omogočajo sklepanje o osebnostnih lastnostih kandidata, ki bi lahko nasprotovale sprejemu v notarski stan. V tem okviru se v literaturi pojavlja tudi pojem šibkosti značaja (nem. Charakterschwäche), predvsem v zvezi z nevrednostjo zaupanja zaradi kršitev, storjenih v preteklih letih, saj se to, kljub poznejšemu daljšemu obdobju kandidatovega brezhibnega vedenja, praviloma ne sanira, če teža in narava kršitev dopuščata sklepanje na trajnejše značajске pomanjkljivosti za opravljanje notarske službe.⁴⁶

Omeniti velja pravno ureditev pogoja javnega zaupanja v delo notarja v Republiki Hrvaški. Ta ima prav tako latinski tip notariata, kar pomeni samostojnost, neodvisnost in ločenost institucije notariata od institucij sodišča in odvetništva.⁴⁷ Sodobni sistem notariata je v hrvaški pravni red uvedel ZJB leta 1993. Tudi v Republiki Hrvaški določba prvega odstavka 13. člena ZJB, ki navaja pogoje za imenovanje notarjev, določa, da je lahko za notarja, poleg ostalih pogojev, imenovana samo oseba, ki je vredna javnega zaupanja za opravljanje notarskega poklica.⁴⁸ Pomembna za pogoj izpolnjevanja javnega zaupanja je tudi določba drugega odstavka 13. člena ZJB, ki navaja okoliščine, ko oseba ne izpolnjuje pogoja javnega zaupanja. Javnega zaupanja ne izpolnjuje oseba, zoper katero je uveden kazenski postopek za kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti; oseba, ki je bila obsojena za kaznivo dejanje iz koristoljubja ali za kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, dokler trajajo pravne posledice obsodbe; oseba, ki je bila z odločbo disciplinskega organa razrešena sodniške funkcije ali funkcije namestnika državnega tožilca ali, ki ji je bila izrečena kazen prenehanja državne službe oz. ji je bila odvzeta pravica do opravljanja službe notarja, notarskega porotnika, notarskega svetovalca ali notarskega pripravnika oz. ji je bila izrečena

⁴⁶ Mondel §§ 6, str. 8 in Endl, Schwarz v Zib, Umfahrer (ur.), 2023, §§ 117a, str. 16.

⁴⁷ Butković, 2013, str. 33.

⁴⁸ Gl. 13. člen ZJB.

kazen izgube pravice do opravljanja odvetništva, dokler ne mine deset let od dneva razrešitve, prenehanja, izgube oz. odvzema pravice; oseba, pri kateri je na podlagi njenega ravnanja mogoče utemeljeno sklepati, da notarske službe ne bo opravljala pošteno in vestno; oseba, ki ima neporavnan zapadli dolg iz naslova javnih dajatev v skladu s posebnimi predpisi; in oseba zoper katero je začel postopek osebnega stečaja potrošnika ali ki je glavni delničar oz. glavni nosilec ustanoviteljskih pravic pravne osebe, nad katero je uveden stečajni postopek.⁴⁹ Razvidno je, da so na Hrvaškem pogoji za imenovanje notarjev precej podobni pogojem, ki jih določa slovenski ZN. Kljub temu pa hrvaški ZJB nekoliko podrobneje določa in navaja pogoje, kdaj oseba pogoja javnega zaupanja ne izpolnjuje. Za primerjavo, določba petega odstavka 8. člena ZN izrecno navaja zgolj tri pogoje, ko pogoj javnega zaupanja pri kandidatu ni izpolnjen.

7 Zaupnost razmerja med notarjem in stranko

Pravno razmerje med notarjem in stranko ima, sodeč po pravni teoriji, nekatere značilnosti pogodbe o naročilu (mandatne pogodbe). To nesporno velja, kadar notar sestavlja zasebne listine in zastopa stranke kot pooblaščenec v nepravdnih zadevah pred sodišči in v nespornih stvareh pred drugimi državnimi organi.⁵⁰ Pri tem je eden ključnih elementov tega razmerja zaupnost razmerja med notarjem in stranko. Notar mora varovati tajnost podatkov in informacij, ki so mu bili predloženi v okviru opravljanja njegove funkcije. Tako določba 25. člena ZN notarju nalaga, da mora kot tajne varovat podatke o osebah, dejstvih oz. pravnih razmerjih, glede katerih sestavi notarski zapis, če iz volje strank ali vsebine pravnega posla ne izhaja kaj drugega, pri čemer navedeno zavezuje tudi osebe, ki so zaposlene pri notarju. Prav zaupnost razmerja med strankami in notarji ter zaupanje strank v delo notarja in njegovo varovanje podatkov, ki jih pri svojem delu izve, so temelj pogoja javnega zaupanja.

Vrhovno sodišče RS je poudarilo, da notar po določbi 1. člena ZN opravlja javno službo, pri čemer so njegove najpomembnejše lastnosti neodvisnost, nepristranskost in zaupnost, ki se kaže tako do strank kot do države. Neodvisnost, ki je povezana z ustrežno stopnjo strokovnosti, spoštovanjem zakonitosti in funkcionalno avtoriteto notarja, pogojuje obstoj javnega zaupanja. Po drugi strani se nepristranskost notarja

⁴⁹ Prav tam.

⁵⁰ Podgoršek, 2008, str. 155.

izkazuje s tem, da notar kot pravni strokovnjak po pravilih svoje stroke svetuje strankam pri sklepanju pravnih poslov, sestavlja o teh poslih listine s posebno verodostojnostjo, potrjuje dejstva ipd. V primeru notariata gre za svoboden pravniški poklic, ki je v javnem interesu zakonsko omejen. Glede na to, da opravlja notar javno službo kot svoboden poklic, je mogoče pričakovati, da se med notarjem in njegovimi strankami ustvari zaupno razmerje, ki je temelj notarjeve dejavnosti. Vrhovno sodišče RS nato še izpostavi, da zavarovana dobrina pri notarjih ni samo zasebnost notarja, ki deluje na določeni opremi, temveč v prvi vrsti zasebnost strank. Varovani pa so vsi vidiki zasebnosti, tako prostorski, informacijski kot tudi komunikacijski.⁵¹

Zasebnost pa se ne nanaša samo na sestavo listin, temveč tudi na druge notarjeve storitve, na primer na hrambo listin, denarja, vrednostnih papirjev in pravic. Notar namreč z nobeno stranko, niti z deponentom niti z upravičencem, ni v upniško-dolžniškem razmerju, ampak nastopa kot oseba njenega zaupanja, ki ju stranki izbereta z namenom, da skrbniško izpelje temeljni pravni posel, ki sta ga sklenili.⁵²

8 Notarjeva pojasnilna dolžnost

Pojasnilno dolžnost notarja natančneje ureja določba 42. člena ZN, ki določa, da mora notar na razumljiv način opisati vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ali izjave volje ter stranke izrecno opozoriti na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo takšnega pravnega posla ali izjave volje. Notar mora stranke opozoriti tudi na morebitne druge okoliščine v zvezi z nameravanim pravnim poslom, če jih pozna, razen podatkov, ki jih je v skladu s 25. členom ZN dolžan varovati kot tajnost. Stranke mora tudi odvrčati od nejasnih, nerazumljivih ali dvoumnih izjav ter jih izrecno opozoriti na možne pravne posledice takšnih izjav. Če stranke pri svojih izjavah vztrajajo, jih mora vnesti v notarsko listino, ob tem pa navesti tudi opozorila, dana strankam v zvezi z njimi.

Namen notarjeve pojasnilne dolžnosti je torej, da listino, ki jo sestavi, stranke podpišejo popolnoma prostovoljno in se ob podpisu zavedajo tudi vseh pravnih posledic, ki jih podpis listine prinaša, pri čemer se neodvisnost notarja kaže v tem, da opravlja svoje delo skladno z veljavno zakonodajo, pri delu ni pristranski in nudi

⁵¹ VSRS sodba I Ips 14501/2010, ECLI:SI:VSRS:2019:I.IPS.14501.2010.

⁵² Podgoršek, 2024, str. 161.

pravno varnost vsem udeležencem. Notar mora biti tudi dovolj finančno neodvisen, da storitev odkloni, če niso podani zakonski pogoji za sklenitev določenega pravnega posla.⁵³

V praksi je mogoče zaslediti, da lahko stranke pred notarja pridejo, čeprav v redkih primerih, s frauduloznimi nameni. Pri tem se zastavlja vprašanje odgovornosti notarja, in sicer, če si je z dovoljšno skrbnostjo prizadeval ugotoviti pravo voljo strank in jih ustrezno poučil o pravnih posledicah pravnega posla. Prav pravni posli, ki jih stranke sklepajo s frauduloznimi nameni in jih notar potrdi, ustvarjajo negativen vtis na delo notarjev. Predvsem zaradi pričakovanj javnosti ter pogoja javnega zaupanja in visokih etičnih standardov se od notarja pričakuje, da prepreči sklenitev takih poslov in s tem varuje pravno varnost strank in drugih subjektov v pravnem prometu.

Notar mora kot pravni strokovnjak in oseba javnega zaupanja v pravnem prometu delovati nepristransko in objektivno ter pri svojem delu upoštevati pravice in obveznosti vseh pogodbenih strank. Čeprav notarsko storitev pri notarju praviloma začne ali naroči le ena stranka, notar ne sme slediti zgolj njenim željam. Pred podpisom kakršne koli listine mora namreč na pravice, obveznosti in odgovornosti opozoriti ne le naročnika notarske storitve, pač pa tudi drugo pogodbeno stranko.

Notar sicer v takšnih primerih svetuje na podlagi želja in ciljev, ki jih izrazi stranka, ki se je nanj obrnila in na podlagi tega pripravi notarsko listino. Pogosto pa se pred sklenitvijo pogodbe na notarja obrne zgolj ena pogodbeni stranka, druga pa samo prejme končni osnutek notarske listine. Pri tem se notar nemalokrat znajde v protislovju, ki ga je težko odpraviti, saj je po eni strani pri svetovanju in pripravi osnutka upošteval predvsem ali samo interese stranke, ki je sprožila postopek, po drugi strani pa bo kot nepristranski pravni strokovnjak moral drugo stranko opozoriti na nevarnosti prav tiste pravne ureditve, ki služi interesom stranke, ki je sprožila postopek. Pri tem je to nekoliko težavno reševati zgolj z navedbo, da mora notar pri svetovanju v okviru priprav na notarsko overitev ohraniti nevtralnost in da mora upoštevati interese vseh vpletenih strank. Notar ima v torej družbi pomembno nalogo – skrb za pravno varnost v pravnem prometu. Pri tem lahko v okviru pojasnile dolžnosti varuje tudi prava neuke stranke pred škodo oz. zlorabo s strani prava večjih oseb, pri čemer pa tudi sam kot pravni strokovnjak v postopku ne sme

⁵³ Tičar Bešter, 2016, str. 317.

nastopati pokroviteljsko. Namen notarskega zapisa tako ni le zavarovanje dokazov, temveč tudi varovanje pred resnimi pravnimi posledicami, ki jih stranke ravno v ta namen potrjujejo v pisni obliki pred notarjem. Varovalna funkcija notariata se tako ne kaže v samem uradnem dejanju, temveč se zrcali v strokovni pomoči (pojasnilni dolžnosti), ki se zagotovi med postopkom pred notarjem in notarsko overitvijo.⁵⁴

Notar mora ugotoviti pravo voljo strank, zaradi česar se mora na začetku v okviru zahtev, ki mu jih predložijo stranke, prepričati, kaj sploh so njihove želje. Pri tem notar ni zavezan nekritično in slepo slediti zahtevam udeležencev, temveč je dolžan v pogovoru z njimi preučiti njihovo razumevanje pravnih posledic pravnega posla. Nemalokrat se namreč zgodi, da neizkušene in prava nevede stranke napačno ali nepopolno razumejo pravne možnosti in so tako v zmoti glede pravnih posledic, ki sledijo. Prav tako mora notar posebej obravnavati podlago ali kavzo pravnega posla in jo strankam razložiti.⁵⁵

Pri presoji notarjeve skrbnosti se ugotavlja, ali je poznal vsebino celotnega posla ali le pogodb, ki jih je potrdil in jim s tem podelil lastnost notarskega zapisa. Že vsaka najmanjša opustitev in malomarnost je lahko podlaga za njegovo krivdno odgovornost. Ključno je sicer vprašanje, ali je notar vedel za ekonomsko in pravno naravo celotnega razmerja.⁵⁶ Notarjeva ravnanja (v konkretnem primeru pojasnilna dolžnost) so podvržena standardom profesionalne skrbnosti (skrbnost dobrega notarja). Notar je dolžan stranke opozoriti na znana in običajna tveganja ter notarski zapis pripraviti tako, da je jasen in razumljiv povprečno izkušenemu človeku. Kljub temu pa od notarjev, čeprav gre za pravne strokovnjake in osebe javnega zaupanja, ni mogoče zahtevati absolutne skrbnosti.⁵⁷

Notar sicer ni dolžan raziskovati dejanskega stanja prek tega, kar je mogoče ugotoviti na podlagi uradnih evidenc in kar mu povejo stranke.⁵⁸ Seveda pa od strank ni mogoče pričakovati, da bodo notarju razkrile svoje nepoštenе namene, prav tako pa bodo ob sklenitvi posla trdile, da se zavedajo posledic sklenitve pravnega posla, zato je notar dolžan posel tudi skleniti. Prav tako notar ne more preverjati socialnega statusa strank.

⁵⁴ Stürner, 1974, str. 155.

⁵⁵ Rijavec, 1998, str. 1–9.

⁵⁶ VSRS sklep II Ips 223/2008, ECLI:SI:VSRS:2009:II.IPS.223.2008.

⁵⁷ VSL sodba II Cp 1263/2013, ECLI:SI:VSLJ:2014:II.CP.1263.2013.

⁵⁸ VSRS sodba I Ips 18035/2014, ECLI:SI:VSRS:2018:I.IPS.18035.2014.

Notar je oseba javnega zaupanja, zato je v zvezi s krepitvijo le tega uveljavljena notarjeva osebna odgovornost za škodo v zvezi z opravljanjem notariata. Ima pa osebna odgovornost notariata že dolgo zgodovino, saj so že v srednjem veku notarji morali položiti pri stanovih varščino za morebitno škodo zaradi njihovega nevestnega poslovanja. Tako se je okrepila verodostojnost poklica, vladarji pa so se izognili lastni odgovornosti, čeprav so notarji delovali v okviru javnih pooblastil. Tudi danes ima država močan interes, da zagotavlja izvrševanje funkcij države čim bolj učinkovito in s karseda čim manjšimi stroški na breme proračuna, zato je bila tudi v slovenski pravni red vnesena določba o notarjevi civilni odgovornosti.⁵⁹ Tako je v določbi drugega odstavka 6. člena ZN določeno, da notar odgovarja stranki za škodo, povzročeno s kršitvijo dolžnosti ali pooblastil, predpisanih z ZN.

9 Zaključek

To poglavje v monografiji je sistematično naslovlilo vlogo etike v slovenskem notariatu kot temelju javnega zaupanja. Etika ima v notariatu pomembno vlogo že v času izbire kandidatov za opravljanje notarskega poklica, saj že po zakonskih določbah notariata ne more opravljati oseba, ki ne izpolnjuje pogoja javnega zaupanja. Stanovska etična pravila slovenskega notariata, ki jih uokvirja KNPE, služijo kot vodilo notarjem pri njihovem ravnanju v času opravljanja službe in tudi v njihovem prostem času. Ugotavljam, da KNPE v zakonodajnem okviru slovenskega notariata nima izrecne opore, hkrati pa kršitev etičnih pravil v KNPE ni opredeljena niti kot disciplinska kršitev. Ključna nosilca javnega zaupanja sta zaupnost razmerja med notarjem in strankami ter nepristranskost notarja, pojasnilna dolžnost pa deluje kot preventivni mehanizem za zagotavljanje pravne varnosti v civilnopравnih razmerjih, ki jo notarji zagotavljajo s svojim znanjem, izkušnjami in osebnostnimi lastnostmi.

K etično-moralnemu postopanju notarja usmerjajo torej predvsem določbe stanovskih etičnih pravil, ki so sistematično zbrane v KNPE. V slovenskem pravnem redu sicer obstajajo priložnosti za izboljšave in tesnejšo vključitev etike v zakonodajni okvir. Slovenski zakonodajalec bi tako lahko razmislil o vključitvi posebne določbe v ZN, ki bi etična pravila, vsebovana v KNPE, po zgledu hrvaškega ZJB, opredelila kot zakonska pravila. To bi stanovskim etičnim pravilom v notariatu dalo novo dimenzijo in večji pomen ter notarje še dosledneje zavezalo k

⁵⁹ Rijavec, 2017, str. 55.

njihovemu spoštovanju. Navedeno je pomembno tudi zato, ker je notar kot oseba javnega zaupanja podvržen še posebej visokim etičnim standardom in pravilom, s čimer je tudi pričakovanje javnosti toliko večje. Prav zato si mora vselej prizadevati, da se bo kot *persona credibilia*, tako v času opravljanja poklica notarja, ko izvršuje naloge in pooblastila, ki so mu bila zaupana, kot tudi izven tega, ravnal po etičnih in moralnih kriterijih svoje službe, ki temeljijo na splošni človeški morali, etiki in srčni kulturi ter spoštljivem odnosu do strank in drugih organov, s katerimi posluje.

Literatura

- Butković, M. (2013) Pravni režim obavljanja javnobilježniške djelatnosti u Europskoj uniji. Javni bilježnik, Časopis Hrvatske javnobilježničke komore, I. XVII, 38, strani 32–42.
- Dežman, A. v Avbelj, M. (2019) Komentar Ustave Republike Slovenije (Ljubljana: Nova Univerza, Evropska pravna fakulteta).
- Holcman, B. (2020) Četrto stoletje delovanja slovenskih notarjev ob tisočletni tradiciji notariata. Notarski vestnik, strani 33–45.
- Jessup, H. W. (1922) The Ethics of the Legal Profession. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 101(1), strani 16–29.
- Krajnc J. (2014) Pozabljena latinščina (Ljubljana: GV založba).
- Kranjc J. (2016) Kaj je etika in kdo jo potrebuje? Odvetnik, 77, stran 15–21.
- Kranjc, J. (2010) Iure in homine turpissimo obsolefiunt dignitatis insignia. Pravna praksa, 22, stran 32.
- Nicolson, D., Webb, J. (2000) Professional Legal Ethics: Critical Interrogations (Oxford: Oxford academic press).
- Podgoršek, B. (2008) Odgovornost notarja. Pravni letopis: zbornik inštituta za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, strani 161–172.
- Podgoršek, B. (2024) Notariat, Komentar zakona o notariatu (Ljubljana: Tax-Fin-Lex).
- Podgoršek, B. (2024) Notarska hramba in predpostavke dopustnosti. Studia Iuridica Miscellanea: MMXXI, strani 159–205.
- Rijavec, V. (1994) Položaj notarja v slovenskem pravnem sistemu. Podjetje in delo, 5-6, strani 858–876.
- Rijavec, V. (1998) Civilnopravna odgovornost notarjev. Pravna praksa, 11, strani I–IX.
- Rijavec, V. (2017) Notariat quo vadis?. Notarski vestnik, 9(10), strani 55–60.
- Rijavec, V. v Šturm, L. (2002) Komentar Ustave Republike Slovenije (Ljubljana : Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije).
- Stürner, R. (1974) Der Notar — unabhängiges Organ der Rechtspflege?. JuristenZeitung, 5/6, strani 154–160.
- Šago, D. (2021) Neki aspekti uloge javnog bilježnika kao povjerenika suda u sudskim postupcima u Republici Hrvatskoj. Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, 18, strani 174–192.
- Tičar Bešter, M. (2015) Notarska etika. Notarski vestnik, 8(9), strani 29–31.
- Tičar Bešter, M. (2016) Posebnosti notarskega dela pri reševanju vlog v sodnem registru. Pravosodni bilten, 3, strani 317–329.
- Wagner, K. (1995) Notariatsordnung (Wien: Manz Verlag).
- Zib, C., Umfahrer, M. (2023) Notariatsordnung (Wien: Manz Verlag).

Summary

The notarial profession is one of the oldest legal callings. Since time immemorial, the notary has had to be a trustworthy person who, within the scope of his or her authority, has primarily ensured the legal security of procedures and advised clients. It is therefore all the more important who may act as a notary and what the conditions for appointment are. A notary is a person typically associated with high standing in society. Thus, anyone serving as a notary must be personally and professionally fit to perform this office conscientiously and honestly, and must also adhere to high ethical standards, which they must always strive to uphold in their work. In this chapter, after the introduction, the second section first addresses general ethical issues in the notarial profession. The third section presents the system of the notariat in the Republic of Slovenia. The fourth section discusses the procedure for appointing notaries in the Republic of Slovenia and the conditions for their appointment. The fifth section sets out the professional ethical rules of the notariat and a comparative overview of the professional ethical rules in the Republic of Croatia. The sixth section examines the requirement of public trust as a condition for the appointment of notaries. The seventh section looks in more detail at the confidentiality of the relationship between the client and the notary. The eighth and final section deals with the notary's duty to inform.

The fundamental legal framework of the Slovenian notariat is the Notary Act, which lays down nine eligibility restrictions that a candidate must meet – eight of a subjective nature and one of an objective nature, namely the existence of equipment and premises for the practice of the notarial profession. Of particular importance is the requirement that the candidate be worthy of public trust. The requirement of public trust, which must be met by any person performing the function of a notary, can also be lost through conduct and behavior that does not constitute a criminal offense, yet runs counter to the demands placed on a notary by law or by ethics. Notaries are also subject to special professional ethics, framed in the Republic of Slovenia by the Code of Notarial Professional Ethics of the Notary Chamber of Slovenia. The Code defines the most important ethical principles that are essential for the exercise of the notarial profession. Nevertheless, the Notary Act does not mention the Code of Notarial Professional Ethics, and a breach of the Code's provisions is not defined as a disciplinary offense.

Ethics thus plays an important role in the notariat. The ethical and moral conduct of a notary is guided both by the provisions of the Notary Act and by the provisions of the Code of Notarial Professional Ethics of the Notary Chamber of Slovenia. The Slovenian legislator could therefore consider including a special provision in the Notary Act that, following the example of the Croatian Notary Act, would define the ethical rules contained in the Code of Notarial Professional Ethics of the Notary Chamber of Slovenia as legal rules. This would give the professional ethical rules in the notariat a new dimension and greater significance, and would bind notaries even more strictly to comply with them. This is important also because the notary, as a person of public trust, is subject to particularly high ethical standards and rules, which heightens public expectations. For this very reason, the notary must always strive as a person of public trust, both while performing the notarial office – when carrying out the tasks and powers entrusted to them – and outside the office, to act according to the ethical and moral criteria of the profession, which are based on general human morality, ethics and heartfelt culture, as well as a respectful attitude toward clients and other authorities with whom they engage.

